

सर्वोच्च अदालत  
संयुक्त इजलास  
माननीय न्यायाधीश श्री सुशीला कार्की  
माननीय न्यायाधीश श्री बैद्यनाथ उपाध्याय  
फैसला

०७०-CR-०५७१

मुद्दा:-वैदेशिक रोजगार कसुर।

स्थीरबहादुरको छोरा जिल्ला झापा, चन्द्रगढी गा.वि.स. वडा नं. ८ स्थायी बसोबास गर्ने वर्ष २७ को लक्ष्मण बोगटीको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार .....१ } पुनरावेदक  
वादी

विरुद्ध

जिल्ला सप्तरी, सारथर गा.वि.स. वडा नं. २ स्थायी बसोबास गरी काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. २९ अवस्थित हेभन वर्ल्ड लिङ्ग प्रा.लि.का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साह .....१ } प्रत्यर्थी  
प्रतिवादी

सुरु फैसला गर्ने: सदस्य श्री अग्नीप्रसाद थपलिया

सदस्य डा. रवि शर्मा अर्याल

वैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरण

फैसला मिति:- २०७०।०२।०५

वैदेशिक रोजगार न्यायाधीकरण काठमाडौंको मिति २०७०।०२।०५ को फैसलाउपर वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ६६(२) बमोजिम पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार रहेको छ:-

मलाई वैदेशिक रोजगारमा यु.ए.इ. पठाउन भनी विपक्षी राजश्री खतिवडाले रु. ४०,०००।— (चालिस हजार) बुझी लिई वैदेशिक रोजगारमा नपठाई रकमसमेत फिर्ता नगरेको हुँदा निजलाई कारवाही गरी रकम असुलउपर गरी पाउँ भनी श्रम तथा रोजगार प्रवर्द्धन विभागमा जाहेरवाला लक्ष्मण बोगटीले मिति २०६३।०५।२६ मा दिएको जाहेरी दरखास्त।

मैले जाहेरवाला लक्ष्मण बोगटीलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउने क्रममा रु. ४०,०००।— बुझिलिइ उक्त रकम हेभन वर्ल्ड लिङ्ग प्रा.लि. का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साहलाई बुझाएको हुँ। भरपाइ कागजमा लागेको सहीछाप मेरो आफ्नै हो भनी प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष गरिदिएको बयान।

जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि रकम बुझलिएको कुरामा प्रतिवादीले इन्कारी जनाए तापनि भरपाई कागजमा लागेको सहीछाप सङ्केतमा स्वीकृति जनाएको तथा यी प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गर्ने इजाजतसमेत लिएको विभागको अभिलेखबाट नदेखिएको र यी प्रतिवादीको उल्लेखित कार्य वैदेशिक रोजगार ऐन, २०४२ को दफा ३ र २४(२) वर्खीलाप कसुर अपराध भएको हुँदा यी प्रतिवादीलाई सोही ऐनको दफा २४(२) बमोजिमको हदैसम्मको सजाय गरी जाहेरवालसँग लिई उठाएको रु. ४०,०००।— र सोको पचास प्रतिशतले हुने हर्जानाबापतको रु.२०,०००।— गरी जम्मा रु. ६०,०००।— (साठी हजार रुपैयाँ मात्र) यी प्रतिवादीबाट उजुरीकर्तालाई दिलाइ भराइ पाउँ भन्ने अभियोगपत्र।

मैले जाहेरवालसँग कुनै पनि रकम लिएको छैन। निजहरुलाई वैदेशिक रोजगारमा विदेश यु.ए.इ. पठाउने भनेको पनि छैन। मलाई १५/१६ जना मानिसले जबरजस्ती बसुन्धरास्थित कन्सलटेन्सीमा आई सो वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी कागजमा सही गराएका हुन्। मलाई पटकपटक आई धम्क्याउनेसमेत गरेकाले प्रस्तुत मुद्दाबाट सफाइ पाउँ भन्ने व्यहोराको प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले काठमाडौँ जिल्ला अदालतमा गरेको बयान।

लिखतको साक्षी दिपक थापाले पनि यी प्रतिवादीले जाहेरवाला लक्ष्मण बोगटीलाई वैदेशिक रोजगारमा यु.ए.इ. पठाउन भनी निजबाट रु. ४०,०००।— लिएको ठीक साँचो हो भनी सनाखतसमेत गरेको देखिन्छ साथै सङ्कलित तत्काल प्राप्त कागजप्रमाणबाट यी प्रतिवादी

कसुरदार होइनन् भनी अहिले नै भन्नसकिने अवस्था नहुँदा पछि ठहरेबमोजिम हुने गरी हाल अ.वं. ११८ को देहाय ५ र १० नं.समेतको आधारमा यी प्रतिवादीले रु.४०,०००।— नगद धरौट वा सो बराबरको जेथाजमानत दिए तारेखमा र सो दिन नसके नियमानुसार थुनुवा पूर्जीसमेत दिई सम्बन्धित कारागारमा पठाइदिनु भन्ने मिति २०६३।०६।२४ गतेको काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट भएको थुनछेकको आदेश।

निज प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले आदेशबमोजिमको धरौट राखी तारेखमा रहेपनि निजले मिति २०६७।०२।२० गतेको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट तोकिएको तारेख छोडी बसेको मिसिल संलग्न तारेख भरपाइबाट देखियो।

नेपाल राजपत्र खण्ड ५९ सङ्ख्या ४१ मित २०६६।१०।२८ भाग ५ मा प्रकाशित कानून तथा न्याय मन्त्रालयको सूचनाबमोजिम वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण गठन भएको तथा दफा ८७ बमोजिम यस न्यायाधिकरणमा दायर भई कारवाहीको क्रममा रहेका यस प्रकृतिको मुद्दा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा सर्ने व्यवस्था रहे मुताविक प्रस्तुत मुद्दा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा दायर हुन आएको।

यसमा मिसिल संलग्न कागजातहरुबाट प्रतिवादी जगदीप साहले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने र राजश्री खतिवडाले वैदेशिक रोजगार ऐन, २०४२ को दफा २४(२) बमोजिम विदेश पठाइ नसकेकोले निजलाई रु. २५,०००।— जरीवाना हुने र जाहेरवालाबाट लिएको बिगो रु. ४०,०००।— र सोको ५०% हर्जनाले हुने रु. २०,०००।— समेत जम्मा रु. ६०,०००।— प्रतिवादी राजश्री खतिवडाबाट जाहेरवाला लक्ष्मण बोगटीले भरिपाउने ठहर्छ भनी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौंले मिति २०७०।०२।०५ मा गरेको फैसला।

प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले मौकामा बयान गर्दा जाहेरवालाबाट वैदेशिक रोजगारमा पठाउनको लागि रु.४०,०००।— लिएको र उक्त रकम हेमन वर्ल्ड प्रा.लि.का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साहलाई बुझाएको भनी बयान गरेको र सो कुरालाई मिति २०६३।०४।०४ को लिखतको साक्षी खण्डमा निज प्रतिवादी बसेको हुँदा यी दुवै प्रतिवादीहरुको मिलेमतो भएकोले दुवै प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गर्नुपर्नेमा प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहलाई अभियोग दाबीबाट सफाई दिएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौंको फैसला सो हदसम्म त्रुटिपूर्ण भएकोले उल्टी गरी प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहलाई समेत

अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरी पाउँ भनी वादी नेपाल सरकारले यस अदालतमा पेस गरेको पुनरावेदनपत्र।

नियमबमोजिम पेसी सूचीमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेस हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन सहितको मिसिल अध्ययन गरियो।

पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री गोपाल लामिछानेले मौकामा र अदालतमा समेत प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले जाहेरवालाबाट लिएको रकम हेभन वर्ल्ड प्रा.लि.का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साहलाई दिएको भनी बयान गरेको र सो कुरालाई रकम लिंदाका समयमा गरिदिएको लिखत साक्षीमा यी प्रतिवादी बसेको देखिंदा सो कुरा पुष्टि हुन्छ। तसर्थ प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहलाई पनि अभियोग दाबोबमोजिम सजाय गरिनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

उल्लिखित तथ्य एवं पुनरावेदन जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको फैसला मिलेको छ, छैन र वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने नपुग्ने के रहेछ सो सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

यसमा प्रतिवादीहरु राजश्री खतिवडा र जगदीपप्रसाद साहले वैदेशिक रोजगारमा यु.ए.इ. पठाउने भनी रकम लिई नपठाएको र रकम फिर्तासमेत दिएको नदेखिदा वैदेशिक रोजगार ऐन, २०४२ को दफा ३ र दफा २४(२) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा २४(२) बमोजिम सजाय गरी निजहरुले लिएको रु.४०,०००।— र सोको ५०% ले हुने हर्जाना रु.२०,०००।— गरी जम्मा रु.६०,०००।— प्रतिवादीहरुबाट जाहेरवालालाई दिलाइ भराइ पाउँ भन्ने अभियोग दाबी रहेकोमा सुरु वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०७०।०२।०५ मा फैसला हुँदा प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने र प्रतिवादी राजश्री खतिवडालाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरी निजबाट लिखतअनुसारको रकम र सोको ५०% हर्जाना जाहेरवालाले भरी पाउने ठहराएको फैसलामा चित्त नबुझाइ वादी नेपाल सरकारले यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले अधिकार प्राप्त अधिकारी एवं अदालतसमेतमा बयान गर्दा जाहेरवालाबाट लिएको रकम रु. ४०,०००।— आफूले लिई तत्कालै हेभन वर्ल्ड प्रा.लि.का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साहलाई दिएको छु भनेको र सो रकम

लिंदाको समयमा अर्थात् मिति २०६३।०४।०४ मा गरेको लिखतमा साक्षी जगदीपप्रसाद साह बसेकोबाट निजहरुको मिलेमतोबाट जाहेरवालाको रकम लिई जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारमा नपठाएको हुँदा निज प्रतिवादी जगदीपप्रसाद शाहलाई पनि अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्छ भन्ने मुख्य पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिन्छ।

जाहेरवाला लक्ष्मण बोगटीले मिति २०६३।०५।२६ मा जाहेरी दरखास्त दिँदा प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहलाई दोषी देखाई जाहेरी दिएको देखिँदैन। जाहेरवालालाई वैदेशिक रोजगारको लागि यु.ए.इ.मा पठाउनको लागि लिएको रकम रु.४०,०००।— प्रतिवादीमध्येका राजश्री खतिवडाले लिई सो अनुसार निजले कागज गरेको मिसिल संलग्न सो लिखतको प्रतिलिपीबाट देखियो। सो लिखतको किनारामा साक्षीको रूपमा जगदीपप्रसाद साह पनि बसेको देखिन्छ। लिखतअनुसार काम कारवाही भएको हो भन्ने आधारमा प्रतिवादी राजश्री खतिवडाले आफ्नो बयानमा जाहेरवालाबाट लिएको रकम हेभन वर्ल्ड प्रा.लि.का सञ्चालक जगदीपप्रसाद साहलाई बुझाएको भनेको अवस्था छ तर उक्त भनाइलाई कुनै पनि प्रमाणद्वारा पुष्टि गरेको देखिँदैन। जाहेरवालालाई पनि सो कुराको निरोपणको लागि पटकपटक वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट झिकाउँदासमेत वादी नेपाल सरकारले दाखिला गर्न नसकी अनुपस्थित रहेको देखियो। वादीले आफ्नो भनाइलाई प्रमाणित गर्न स्वयं जाहेरवालालाई उपस्थित गराउन सकेको छैन। जाहेरवालाबाट लिएको रकम हेभन वर्ल्ड प्रा.लि.का सञ्चालकले लिएको भन्ने केवल प्रतिवादी राजश्री खतिवडाको भनाइ मात्र रहेको देखिन्छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा कसूर प्रमाणित गर्ने भारः फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसूर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुनेछ। भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखियो। उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादी जगदीपप्रसाद शाहले अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरेको भन्ने कुनै पनि तथ्ययुक्त प्रमाण वादी पक्षबाट पेश भएको देखिँदैन।

त्यसैगरी यस अदालतबाट पुनरावेदन/प्रतिवादी प्रभातकुमार कुशवाह विरुद्ध प्रहरी प्रतिवेदनको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार भएको ०६८-CR-१०९९ नं. को हातहतियार खरखजाना मुद्दामा (ने.का.प.२०७१, अंक १०, पृष्ठ १९०) मिति २०७१।०३।२५ मा फैसला हुँदा फौजदारी कसुर जस्तो गम्भीर किसिमको अपराधमा तथ्ययुक्त एवम् ठोस सबुद प्रमाणको आधारमा मात्र कसुरदार कायम गर्नुपर्ने हुन्छ। तथ्ययुक्त एवम् ठोस सबुद प्रमाणको

अभावमा सहअभियुक्तले पोल गर्ने र सो पुष्टि नभएको र केवल हचुवाको आधारमा अभियोग लगाउने पक्षले अभियोग लगाएकै भरमा मात्र कसुरदार कायम गर्नु फौजदारी न्यायको सिद्धान्तको मर्म र भावनाविपरीत हुने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ। उक्त सिद्धान्तको आधारमा पनि प्रतिवादी जगदीपप्रसाद शाहलाई कसुरदार कायम गरी सजाय गर्न मिल्दैन। यस्तो अवस्थामा वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्ने देखिंदैन।

अतः माथि उल्लेखित सिद्धान्त, कानूनी व्यवस्था र आधार कारणबाट प्रतिवादी राजश्री खतिवडालाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०४२ को दफा २४(२) बमोजिम रु. २५,०००।— जरिवाना गरी निजले जाहेरवालाबाट लिएको रु. ४०,०००।— र सोको ५०% हर्जाना रु. २०,०००।— समेत जम्मा रु. ६०,०००।— राजश्री खतिवडाबाट जाहेरवालाले भरी पाउने ठहराएको र प्रतिवादी जगदीपप्रसाद साहले अभियोग दाबीबाट सफाई पाउने ठहर्न्याइ गरेको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण काठमाडौंको मिति २०७०।०२।०५ को फैसला मिलेको देखिदा सदर हुने ठहर्छ। वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्तैन। यो फैसलाको प्रतिलिपीसमेत साथ राखी फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिई दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गर्नु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत (उपसचिव):- प्रेम खड्का

कम्प्युटर अपरेटर:- गीता घिमिरे

इति संवत् २०७२ साल श्रावण महिना २४ गते रोज १ शुभम् ..... ।